

Son ırmak kuruduğunda son ağaç yok olduğunda

Yaratılışından bu yana doğayı hor kullanmanın kötü sonuçlarıyla günümüzde yüzleşmek zorunda kalan insanlık, Kızılderili Şef Seattle'ın bir zamanlar söylediği şu sözlerin anlamını ancak fark etti:

'Beyaz adam annesi olan toprağa ve kardeşi olan gökyüzüne, alıp satılacak, işlenecek, yağmalanacak bir şey gözüyle bakar. Onun bu ihtirasıdır ki toprakları çölleştirecek ve her şeyi yiyip bitirecektir. Beyaz adamın kurduğu kentlerde, bir çiçeğin taç yapraklarının açarken çıkardığı tatlı sesler, bir kelebeğin kanat çırpışları duyulamaz. Son ırmak kuruduğunda, son ağaç yok olduğunda, son balık öldüğünde; beyaz adam paranın yenilemeyen bir şey olduğunu anlayacak!'

ABD, Avustralya ve Beyaz Rusya ile birlikte Kyoto Protokolü'nü imzalamayacağını ilan eden dördüncü ülke Türkiye! Diğer bir deyişle, Kızılderili Şef Seattle'ın bahsettiği 'beyaz adamlar'danız. TÜBİTAK'ın aylık popüler Bilim ve Teknik Dergisi'nin haziran sayısında bu 'beyazlığın' yanlışlığını 'Kyoto Protokolü ve Türkiye' adlı yazımda şöyle anlatmışım:

KURAKLIK, ANİ SEL BEKLENİYOR

Hükümetler arası İklim Değişimi Paneli (IPCC) tarafından incelenen dünyadaki beş bölgeden birinin içinde yer almakta. Böylece, IPCC tarafından endüstri devrimi öncesine göre atmosferik CO₂'nin katına çıkmasının beklendiği yıllara yönelik senaryolar Türkiye için de geçerli. Yüksek çözünürlüğe sahip Genel Sirkülasyon Modelleri ile yapılan senaryolara göre, Güney Avrupa ve Akdeniz ülkeleri ile birlikte Türkiye'de kuraklık, ani seller, deniz su seviye yükselmeleri gibi doğal afetlerde ve ekolojik problemlerde artışlar meydana gelmesi beklenmekte. Ayrıca, ABD ve Rusya'ya göre, Orta ve Güney Avrupa'nın küresel iklim değişiminden daha fazla ve olumsuz bir şekilde etkileneceği beklentisi Avrupa Birliği'ni (AB) Kyoto Protokolü'nün yürürlüğe girmesine önderlik etmeye yöneltmiştir.

Kyoto Protokolü'nün en büyük taraftarı olarak AB, 31 Mayıs 2002'de protokolü kabul edip 2008-2012 yılına kadar başta karbondioksit olmak üzere sera gazların salınımını 1990'ın yüzde 8'i oranında gönüllü olarak düşürmeye başlamıştır. AB, diğer ülkelerle yaptığı ticareti de Kyoto Protokolü'nü kabul edip etmemesine göre düzenlemeyi planladığını ilan etmiştir. Böylece AB, bu yüzyılda küresel ısınmayı iki derecenin altında tutmayı hedefliyor ve uzun vadede yüzde 70'lik emisyon azaltma hedefini gerçekleştirmek için de ilk adımı atmış oluyor.

Türkiye ise 1992'de kabul edilen ve 21 Mart 1994 tarihinde yürürlüğe giren BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'ne (İDÇS), 24 Mayıs 2004 tarihinde 189. taraf ülke olarak onay verebilmiştir! Fakat Kyoto Protokolü'nü Türkiye'nin 2015'ten önce imzalamayacağı söylenmektedir. İDÇS kapsamında bir yükümlülüğe tabi değildik. Ancak yakın gelecekte müzakereler sonucu bizim için de bazı yükümlülükler belirlenebilecektir. Diğer bir deyişle Türkiye, Kyoto Protokolü'nü ve 2012 yılından sonra hazırlanacak olan diğer protokolleri imzalamak zorunda kalabilir. Birçok nedenden dolayı Türkiye şu an bu konudaki hedef ve stratejisini belirleyip, emisyon hedefini göz önüne alıp doğru dürüst enerji politikaları belirlemezse bunun maliyeti ülkemiz için ileride daha büyük olabilir.

Aslında Kyoto Protokolü'nün önerdiği politikalar ve önlemler incelendiğinde ülkemizde de; enerji verimliliğinin artırılması, yenilenebilir enerjinin geliştirilmesi, sürdürülebilir tarımın desteklenmesi, metan emisyonlarının geri kazanılması, emisyonların azaltılması, sera gazı yutaklarının korunması ve yaygınlaştırılması gerektiği görülür. Diğer bir deyişle Kyoto Protokolü, sera gazlarını artıran emisyonların salınımının kontrol altına alınarak zarar azaltılması ile birlikte enerji tarım, orman, katı atıklar, kıyıların kullanımı gibi konu ve sektörlerde uyum çalışmaları yapmamızı istemektedir. Aslında bütün bunlar, protokol, cezai yaptırım vb. olmadan da kendiliğinden yapmamız gereken çalışmalardır.

ETKİN BİR ÇEVRE DIŞ POLİTİKASI

Enerji tüketimini etkileyen en önemli faktörlerin başında hava şartları ve iklim geldiği gibi, iklimi etkileyen önemli faktörlerden biri de enerjidir. İklim değişiminin enerji talepleri üzerindeki potansiyel etkisi, özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ve petrol üreticisi olmayan ülkeler için çok önemlidir. Sürdürülebilir enerji politikası temel ilkeleri çerçevesinde, yerli ve yenilenebilir kaynaklarımızın kullanımına öncelik vermeli ve enerjiyi verimli kullanmalıyız. Örneğin, ülkemizde yılda üç milyar dolar değerinde enerji tasarruf potansiyeli mevcuttur ve bu iki Keban Hidroelektrik Santrali'nin üretimine eşittir.

Görüldüğü gibi karşılaşacağı, afetlerdeki artış ve büyük ekolojik problemlerle birlikte önümüzdeki aylarda tam üyelik görüşmelerine başlayacağı AB'nin, Kyoto Protokolü'nün şampiyonluğunu yapıyor olması, küresel iklim değişimini Türkiye için büyük bir ekolojik, çevresel, sosyal ve ekonomik problem haline getirmektedir. Sürdürülebilir kalkınma için de enerjinin ucuz, güvenilir, temiz ve sürekliliğinin sağlandığı politika, teknoloji ve uygulamalar büyük önem taşımaktadır. Bunun için resmi hedefleri ve takvimi olan somut uyum ve emisyon azaltma programlarını hayata geçirmek zorundayız.

Bunun için de öncelikle etkin ve kapsamlı bir 'Çevre Dış Politikası'na sahip olmalıyız. Artık, 'Çevre mi, kalkınma mı?' ikilemine düşmeden 'sürdürülebilir kalkınmayı' ilke edinmeliyiz. Şu an ulusal çıkarlarımıza kısa vadeli maliyetler açısından bakarken, küresel iklim değişiminin olası etkilerini belirlemeyip uyum çalışmaları yapmayarak ilerisi için daha büyük sosyo-ekonomik riskler almakta olduğumuzu da gözden uzak tutmamalıyız.

Prof.Dr. Mikdat KADIOĞLU 18/07/2005